

สารบัญ

- บทที่ 1 ความนำ** หน้า 1-16
ประวัติศาสตร์ล้านนา 1, วิวัฒนาการของสังคมล้านนา 7, สมัยก่อนสร้างเมืองเชียงใหม่ 8, สมัยเชียงใหม่เป็นประเทศราชของพม่า 9, สมัยเชียงใหม่ขึ้นกับกรุงรัตนโกสินทร์ 9, การศึกษาในล้านนา 10, อักษรในล้านนา 11.
- บทที่ 2 ประเภทและฉันทลักษณ์ของวรรณกรรมล้านนา** หน้า 16-38
ประเภทของวรรณกรรม 17, การแบ่งหมวดเรื่องคัมภีร์ไบเบิล 18, การแบ่งหมวดหมู่ของวรรณกรรมท้องถิ่นล้านนา 19, ฉันทลักษณ์คำประพันธ์ล้านนา คำร่ำ 20, ร่าย 22, คร่าว 24, โคลง 26, โคลงกลบท 28.
- บทที่ 3 วรรณกรรมมุขปาฐะ** หน้า 39-108
เพลงเด็ก 39, เพลงชาวบ้าน 42, โวหารรักของหนุ่มสาว 45, คร่าวใช้-เพลงยาวล้านนา 66, ปริศนาคำทาย 69, สุภาษิต 75, คำให้พร 82, คำมัดมือ 83, คำอัญเชิญเทวดา 84, คำสุมาคร้าวทาน 86, คำร่ำบอกไฟ 96, นิทานชาวบ้าน-การแบ่งนิทาน 88, เรื่องผีม้าบ้อง 88, เรื่องเชียงใหม่ขี้ก่าพระญา กะทำปลาคำทุ เล็ดคำแซะ 89, เรื่องเสื่อเยน 91, เลือกตามแลกได้แซกกันปุด 91, เรื่องไอ่เปี้ยกับไอ่ตา 93, เรื่องผีปกกะโหล่งจำแลง 93, เรื่องผานางคอย 94, เรื่องเจ้าสามลอกับนางอุปั้ม 96, เรื่องวังบัวบาน 98, วันลึกเสียวหอมเสียว 101, เรื่องตุ้เจ้านั่งละ 105, เรื่องทำไมไม่ร้อง 105, เรื่องพี่เขยกับน้องเมีย 105, เรื่องแม่ฮ้อยชอบ 106, เรื่องอายุวัชณะแป๊ะ 106, เรื่องพ่อตากับลูกเขยเก็บใบตอง 106, เรื่องคนขี้ผก 107, เรื่องจ้างปาก 108, เรื่องยืมเข้าสาน 108.
- บทที่ 4 วรรณกรรมพุทธศาสนา** หน้า 109-197
ความเชื่อด้านลัทธิศาสนาของล้านนา 109, วรรณกรรมบาลี 110, พระโพธิ์รังสีเถระ 110, พระธรรมบดีเถระ 111, พระญาณกิตติเถระ 111, พระสัทธัมมกิตติมหาอุสสเทวเถระ 112, พระติปิฎกจุฬากยเถระ 115, พระญาณวิลาสเถระ 112, พระพรหมราชปัญญา 112, พระสุวรรณรังสีเถระ 112, พระอุตตารามเถระ 112, พระสิริมงคลเถระ 113, พระรัตนปัญญาเถระ 114, ชินกาลมาลีปกรณ์ 114, ปัญญาสชาดก 115, วรรณกรรมชาดก 118, การเทศน์แบบตั้งธรรม 121, เวสสันดรชาดก 122, ตัวอย่างของมหาเวสสันดรชาดก-ทานกัณฑ์ 123, กัณฑ์ชูชกตอนพรรณนาร้านของชูชก 124, กัณฑ์มหาพนตอนพรรณนา-

ป่าหิมพานต์ 125, พรรณนาถึงหมาของพรานเจตบุตร 130, กัณฑ์กุมาร 127, พระเวสสันดรแก่งพิโรธ 128, พระเวสสันดรจัดเมรุพระศพ 129, นครกัณฑ์ 132, พรรณนาอาหาร 139, พรรณาการแต่งกายของหนุ่มสาว 135, วรรณกรรมชาดกนอกนิลาตล้านนา 135, เรื่องย่อหอรมานชาดก 139, ย่อตัวอย่างสำนวนโวหารจากเรื่องหอรมานชาดก 144, เรื่องย่อพรหมจักรชาดก 145, ตัวอย่างสำนวนจากพรหมจักรชาดก 152, เรื่องย่ออุสสาบารส 155, ตัวอย่างสำนวนโวหารจากอุสสาบารส 161, เรื่องย่อแสงเมืองหลงถ้ำ 175, ตัวอย่างสำนวนโวหารจากแสงเมืองหลงถ้ำ 175, เรื่องย่อสุพรหมโมกษะหมาเก้าหาง 178, เรื่องย่ออ้ายร้อยกาบลาน 192, วรรณกรรมประเภทอนิสงส์ 195, เรื่องย่ออนิสงส์ผางประทีป 196, เรื่องย่ออนิสงส์เจดีย์ชาย 197.

บทที่ 5 วรรณกรรมตำรา

หน้า 198-312

ตำนานหรือประวัติศาสตร์ 198, ตำนานมูลศาสนา 200, ชินกาลมาลีปกรณ์ 201, เรื่องพญามังราย 203, เรื่องพระเจ้ากือนา 204, ตำนานเชียงใหม่ 209, การตั้งเมือง-นาคนพินธุสิงหนวตนคร 211, เรื่องพรหมกุมาร 212, ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ 217, พระพญามังรายตัดสินความพระญาร่วงเป็นชู้กัณนางเทวีของพระญางำเมือง 220, การรบระหว่างพระเจ้าติโลกละพระยาบรมมาไตรโลก 222, ตำราต่างๆ-ตำราประเพณีพิธีกรรม-การดำเนินชีวิตชาวบ้านในเดือนต่างๆ ของรอบปี 228, ประเพณีศาสนาและความเชื่อ 230, ตำราไสยศาสตร์โหราศาสตร์และยาสมุนไพร 294, การขึ้นท้าวทั้งสี่ 232, คำโอกาส-ขึ้นบ้านใหม่ 234, คำเวทนานขึ้นบ้านใหม่ 236, คำเรียกขวัน 237, คำเรียกขวันคู่บ่าวสาว 241, คำเรียกขวันลูกแก้ว 243, คำร้อง/เรียกขวันงัวควาย 262, คำเวทนาน 265, คำเวทนานกลุณ 266, คำเวทนานกวยสลาก 273, คำเวทนานเข้าใหม่เดือนสี่เพง 275, คำเวทนานเข้าสิ้นบาตร 281, คำเวทนานปีใหม่ 283, คำเวทนานศพทูกเจ้า 290, ตำราฤกษ์ยาม 294, ไสยศาสตร์ 295, ยันต์ปิดเสาเรือน 296, ตำรายาสมุนไพร 297, ตำรากฎหมาย 297, ความบางตอนจากสมุดตราข 298, ความบางตอนจากมังรายศาสตร์ 299, ตำราคำสอนและจริยศาสตร์ 303, ความบางตอนจากโลกนัยชาดก 305, วรรณกรรมคำสอน 306, ความบางตอนจากโคลงเจ้าวิฑูรสอนหลาน 308.

บทที่ 6 วรรณกรรมคำโคลง

หน้า 313-421

นิราศหริภุญชัย 313, นิราศดอยเก็ง 324, โคลงมั่งทรารบเชียงใหม่ 329, โคลงเรื่อง-นางปทุมลังกา 344, โคลงพรหมทัต 357, โคลงอมรา 380, โคลงหงส์ผาคำ 396.

บทที่ 7 วรรณกรรมคำคร่าว

หน้า 422-489

เริ่มการแต่งคร่าวที่เป็นเรื่องราว 422, วิวัฒนาการของคร่าวขอ 424, คร่าวขอที่ค้นพบ 424, จารีตนิยมในการแต่งคร่าวขอ 425, คร่าวขอเรื่องหงส์หิน 427, คร่าวขอเรื่องเจ้าสุวัตรนางบัวคำ 447, คร่าวขอเรื่องอ้ายร้อยยอด 464, คร่าวสี่บท 477.

บทที่ 8 วรรณกรรมคำขับ

หน้า 490-508

สมาสนครโสภณี 490, ฉันท์ 494, ฉันท์สัสดมหาฐาน 494, บทขับ 496, ละครขอเรื่อง “พระลอแวนแก้ว” หรือ “น้อยไชยา” 496, ซอพระลอเดินดง 500, ซอยื่น 502, คำร้องระบำขอสมโภชช้าง 503, บทขอเรื่องดาววิไถ่หน้อย 504.

บรรณานุกรม

หน้า 509-514

ภาคผนวก

สรุปเรื่องวรรณกรรมชาดกล้านนา